ଭାରତର ବୁଲ୍‌ବୁଲ୍

ଭଗବାନ ମହାନ୍ତି

ଝିଅଟିଏ ଥିଲା । କବିତା ଲେଖାରେ ତା'ର ଭାରି ମନ । କି ଦିନ କି ରାତି, ସେ ଏକୁଟିଆ ବସେ । ମନେ ମନେ କ'ଣ ଗୁଣୁଗୁଣୁ ହୋଇ ଖାତାରେ ଲେଖି ପକାଏ । ବେଳ ପାଇଲେ ବାହାରେ ବୁଲି ସୁନ୍ଦରସୁନ୍ଦର ଫୁଲ, ଚଢ଼େଇ, ଗଛଲତା ସବୁକୁ ଅନେଇ କ'ଣ ଭାବେ । ସତେ ଯେପରି ଏମାନେ ତା'ର ଅତି ଆପଣାର । ଏକଥା ମାଆଙ୍କ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କେହି ଜାଣିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ମାଆ ଝିଅକୁ ଉତ୍ସାହ ଦିଅନ୍ତି । ବାପା କିନ୍ତୁ ଚାହାନ୍ତି ଓଲଟା । ବାପାଙ୍କ ଇଚ୍ଛା, ଝିଅ ଅଙ୍କ କଷୁ, ହିସାବ କିତାବ ଭଲ ଜାଣୁ । ଥରେ ବାପା ଝିଅକୁ କେତେଖଣ୍ଡ ଅଙ୍କ କଷିବାକୁ ଦେଲେ । ମାତ୍ର ଝିଅର ଅଙ୍କ କଷିବାରେ ମନ ନାହିଁ । ଅଙ୍କ କଷିବାପାଇଁ ବାଧକରି ବାପା ତାକୁ ଗୋଟିଏ କୋଠରୀ ଭିତରେ ରଖି ବାହାରୁ କବାଟ କିଳିଦେଲେ । କେତେ ସମୟ ପରେ ଆସି କବାଟ ଖୋଲିଲେ । ମାତ୍ର ଏ କ'ଣ ? ଝିଅଟି ଅଙ୍କ ନ କଷି ଲେଖି ପକାଇଛି ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର କବିତା । କବିତାଟି ଲେଖାଯାଇଛି ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ।

ବାପା ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲେ । ମନେ ମନେ କହି ପକାଇଲେ, "ବାଃ, କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର କବିତା !" ସେ ଭାବିଲେ ତାଙ୍କ ଝିଅ ଭବିଷ୍ୟତରେ ନିଶ୍ଚେ ଜଣେ ବଡ଼ କବି ହେବ । କବି ଭାବରେ ନାଆଁ କରିବ ।

ପାଠପଢ଼ା ସହିତ ଝିଅଟିର ମନପ୍ରାଣ ଲାଗି ରହିଲା କବିତା ଲେଖାରେ । ବଡ଼ ହେଲା ପରେ ସତକୁସତ ସାରା ପୃଥିବୀରେ ନାଁ କଲା । ଏବେ ତାଙ୍କ କବିତା ସ୍କୁଲ୍, କଲେଜରେ ପଢ଼ା ହେଉଛି । ତାଙ୍କ ଲେଖା ପଢ଼ି ଲୋକେ ଆନନ୍ଦ ପାଉଛନ୍ତି । ଏହି ନାରୀ କବିଙ୍କର ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ବେଶ୍ ଦକ୍ଷତା ଥିଲା । ଇଂରେଜ ଲୋକମାନେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ କବିତାକୁ ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ କବିତାରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ କହୁଥିଲେ "ପ୍ରାଚ୍ୟ ଜଗତର କୋକିଳ'' ଆଉ କେହି କେହି କହିଲେ 'ଭାରତର ବୁଲ୍‌ବୁଲ୍' । ଏହି ମହିଳା ଜଣକ ହେଉଛନ୍ତି ଭାରତର ଲୋକପ୍ରିୟ ନେତ୍ରୀ, ସ୍ୱାଧୀନତାସଂଗ୍ରାମୀ ସରୋଜିନୀ ନାଇଡୁ ।

ସରୋଜିନୀ ନାଇଡୁ ଗୋଟିଏ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ବଙ୍ଗାଳୀ ପରିବାରରେ ୧୮୭୯ ମସିହା, ଫେବୃଆରୀ ୧୩ ତାରିଖରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ। ତାଙ୍କର ପିତା ଅଘୋରନାଥ ଚଟ୍ଟୋପାଧ୍ୟାୟ ଓ ମାତା ବରଦା ସୁନ୍ଦରୀଙ୍କର ସନ୍ତାନମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଥିଲେ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼। ସରୋଜିନୀ ହାଇଦ୍ରାବାଦ୍‌ର ଜଣେ ଡାକ୍ତର ଗୋବିନ୍ଦ ରାଜୁଲୁ ନାଇଡୁଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ। ବିବାହ ପରେ ସେ ନିଜ ନାଆଁ ଲେଖିଲେ ସରୋଜିନୀ ନାଇଡୁ।

ତୁଳସୀ ଦୁଇପତ୍ରରୁ ବାସିଲା ପରି ତାଙ୍କର ପ୍ରତିଭା ବାଲ୍ୟକାଳରୁ ଫୁଟି ଉଠୁଥିଲା। ମାତ୍ର ବାରବର୍ଷ ବୟସରେ ମାଟ୍ରିକ୍ ପରୀକ୍ଷା ଦେଇ ସମସ୍ତ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ। ଏହା ପରେ ସେ ଯାଇ ଇଂଲଣ୍ଡର କେମ୍ବ୍ରିଜ୍ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ନାଆଁ ଲେଖାଇଲେ। ପାଠ ପଢିବା ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ସୁନ୍ଦରସୁନ୍ଦର କବିତା ରଚନା କରିବା ଓ ବକ୍ତୃତା ଦେବାରେ ମଧ୍ୟ ସେ ନିଜର ଦକ୍ଷତାର ପରିଚୟ ଦେଲେ।

ସେତେବେଳକୁ ଭାରତ ଇଂରେଜ ଶାସନ ଅଧୀନରେ ଥାଏ। ନିଜ ଜନ୍ମଭୂମିର ପରାଧୀନତା ତାଙ୍କ ହୃଦୟରେ ଗଭୀର ଦୁଃଖ ଆଣିଦେଲା । ଏଣୁ ସେ ଦେଶପ୍ରେମମୂଳକ କବିତା ଲେଖିବାକୁ ଲାଗିଲେ। ତାଙ୍କ ଦେଶପ୍ରେମମୂଳକ କବିତା ଓ ବକ୍ତୃତା ସେ କାଳର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀମାନଙ୍କୁ ଅନୁପ୍ରାଣିତ କରିଥିଲା। ଏପରିକି ଜବାହାରଲାଲ୍ ନେହେରୁ ଏବଂ ସୁଭାଷଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ୍‌ଙ୍କ ଭଳି ସେକାଳର ସଂଗ୍ରାମୀ ଯୁବକମାନେ ମଧ୍ୟ ସେଇ କବିତା ଦ୍ୱାରା ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇଥିଲେ।

୧୯୦୩ ମସିହାରେ ବମ୍ବେ (ମୁମ୍ବାଇ)ରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀମାନଙ୍କର ଏକ ବିରାଟ ସଭା ହେଉଥାଏ। ସେହି ସଭାରେ ସେ ନିଜେ ଇଂରାଜୀରେ ଲେଖିଥିବା ଏକ ଉଦ୍‌ବୋଧନମୂଳକ କବିତା ସୁନ୍ଦର ସ୍ୱରରେ ଗାନ କରିଥିଲେ। ତାଙ୍କ କଣ୍ଠ ସ୍ୱର କୋକିଳର ସ୍ୱର ଭଳି ଖୁବ୍ ମଧୁର ଥିଲା । ସେହି କବିତାଟି ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିବା ସମସ୍ତଙ୍କ ହୃଦୟକୁ ଗଭୀର ଭାବରେ ସ୍ପର୍ଶ କରିଥିଲା। ସେ ଯେଭଳି ସୁନ୍ଦରସୁନ୍ଦର କବିତା ଲେଖୁଥିଲେ ତାକୁ ସେଇଭଳି ସୁନ୍ଦର ସ୍ୱରରେ ଗାନ କରିପାରୁଥିଲେ। ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କୁ କୁହାଯାଉଥିଲା 'ଭାରତର ବୁଲ୍‌ବୁଲ୍'।

ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ସରୋଜିନୀ ନାଇଡୁ ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ସକ୍ରିୟ ଭାବରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ। ୧୯୧୪ ମସିହାରେ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ସେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଭେଟିଲେ। ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ନୀତି, ଆଦର୍ଶ ଓ ସରଳତା ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥିଲା।

କବିତ୍ୱ ଓ ଭଲ ଭାଷଣ ଦେବାର ଦକ୍ଷତା ସହ ରାଜନୀତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ନିପୁଣତା ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା।

୧୯୩୦ ମସିହା କଥା। ସେତେବେଳକୁ ଭାରତରେ ଲବଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଚାଲିଥାଏ। ଗାନ୍ଧିଜୀ ସତ୍ୟାଗ୍ରହରେ ମାତିଥାଆନ୍ତି। ଇଂରେଜମାନେ ଯେତେବେଳେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଗିରଫ କଲେ, ସରୋଜିନୀ ନାଇଡୁ ଏହି ସତ୍ୟାଗ୍ରହର ନେତୃତ୍ୱ ନେଇ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଚାଲୁ ରଖିଲେ। ଦେଶପାଇଁ ସେ ବହୁବାର କାରାବରଣ କରିଛନ୍ତି ଓ ବହୁ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ସହିଛନ୍ତି।

ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭ ପରେ ସେ ଉତ୍ତରପ୍ରଦେଶର ରାଜ୍ୟପାଳ ପଦବୀ ମଣ୍ଡନ କରିଥିଲେ। ଏପରି ଗୌରବ ଅର୍ଜନ କରିବାରେ ସେ ହେଉଛନ୍ତି ଭାରତର ପ୍ରଥମ ମହିଳା। ରାଜ୍ୟପାଳରୂପେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରୁଥିବା ସମୟରେ ୭୦ ବର୍ଷ ବୟସରେ ୧୯୪୯ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚ ୨ ତାରିଖରେ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା। ଭାରତବାସୀଙ୍କ ହୃଦୟରେ ତାଙ୍କର ସ୍ମୃତି ଚିରଦିନ ଅମଳିନ ହୋଇ ରହିଥିବ। ସେ କେବଳ ପ୍ରାଚ୍ୟ ଜଗତର କୋକିଳ ବା ଭାରତର ବୁଲ୍‌ବୁଲ୍ ନ ଥିଲେ, ସେ ଥିଲେ ପ୍ରକୃତରେ ହୀରାଟିଏ।

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପାଇଁ ସୂଚନା

- ପାଠ ଆରମ୍ଭ ପୂର୍ବରୁ ସରୋଜିନୀ ନାଇଡୁଙ୍କର ଏକ ଫଟୋ ସଂଗ୍ରହ କରି ଶ୍ରେଣୀ ଗୃହର କାନ୍ଥରେ ଟାଙ୍ଗିବେ ବା ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ରଖିବେ।
- ବିଷୟଟିର ପଢ଼ା ଶେଷରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନ ସମ୍ପର୍କରେ ସଂକ୍ଷେପରେ କହିବେ।
- ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନରେ ସରୋଜିନୀ ନାଇଡୁଙ୍କ ଭୂମିକା ସମ୍ପର୍କରେ ସମାନ୍ୟ ସୂଚନା ଦେବେ।
- ସରୋଜିନୀ ନାଇଡୁଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ପାଠ ବାହାରେ ଥିବା କିଛି ନୂଆ କଥା କହିବେ।

ସୂଚନା

ତୁଳସୀ ଦୁଇପତ୍ରରୁ ବାସେ - ଭବିଷ୍ୟତର ସୁଗୁଣ ପିଲାଦିନରୁ ଜଣାପଡ଼ିଥାଏ ।
କେମ୍ବ୍ରିଜ୍ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ - ବିଲାତର ଏକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ।

ଆସ ଜାଣିବା କେତୋଟି ଶବ୍ଦ

ମଧ୍ୟବିତ୍ତ	ଉଦ୍‌ବୋଧନ	ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ
ଦକ୍ଷତା	ମୁଗ୍ଧ	ନିପୁଣତା
ଅନୁପ୍ରାଣିତ	ପ୍ରାଚ୍ୟ	କାରାବରଣ
ଅମଳିନ	ପ୍ରତିଭା	ସ୍ମୃତି

ଅଭ୍ୟାସ

୧. ଆସ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବା।

(କ) ସରୋଜିନୀ ନାଇଡୁ ପିଲାଦିନେ କ'ଣ କରିବାକୁ ଅଧିକ ଭଲ ପାଉଥିଲେ ?

(ଖ) ସରୋଜିନୀ କାହାଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ ?

(ଗ) କବିତା ଲେଖିବା ସହିତ ସରୋଜିନୀଙ୍କର ଆଉ କେଉଁ ବିଷୟରେ ଦକ୍ଷତା ଥିଲା।

(ଘ) ସରୋଜିନୀଙ୍କର କବିତା ଓ ବକ୍ତୃତା କାହାକୁ ଅନୁପ୍ରାଣିତ କରୁଥିଲା ?

(ଙ) କେଉଁ ମସିହାରେ ସରୋଜିନୀଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଥିଲା ?

୨. ଆସ ଉତ୍ତର ଲେଖିବା ।

(କ) ପିଲାଦିନେ ସରୋଜିନୀଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ବାପା କୋଠରୀ ଭିତରେ ବନ୍ଦ କରି ଦେଇଥିଲେ କାହିଁକି ?

(ଖ) ସରୋଜିନୀଙ୍କୁ 'ପ୍ରାଚ୍ୟ ଜଗତର କୋକିଳ' ବୋଲି କୁହାଯାଉଥିଲା କାହିଁକି ?

(ଗ) ସରୋଜିନୀ କାହିଁକି କାରାବରଣ କରିଥିଲେ ?

(ଘ) ସରୋଜିନୀଙ୍କ ଇଂରାଜୀ କବିତାଟି ଦେଖି ତାଙ୍କ ବାପା କ'ଣ ଭାବିଥିଲେ ?

୩. ସରଳ ଭାଷାରେ ବୁଝାଇ ଲେଖିବା ।

(କ) ତୁଳସୀ ଦୁଇପତ୍ରରୁ ବାସେ ।

....

....

....

(ଖ) ସେ ଥିଲେ 'ପ୍ରାଚ୍ୟଜଗତର କୋକିଳ' ।

....

....

....

(ଗ) ସେ ପ୍ରକୃତରେ ଥିଲେ ହୀରାଟିଏ ।

....

....

....

୪. ଆସ ତଳେ ଥିବା ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ଲଗାଇ ବାକ୍ୟ ଗଠନ କରିବା ।

ଉତ୍ସାହ ....

ସ୍ମୃତି...

ପ୍ରତିଭା...

ଅମଳିନ..

କର୍ତ୍ତବ୍ୟ..

....

୫. 'ଦକ୍ଷ'ରୁ ଯେପରି 'ଦକ୍ଷତା' ହୁଏ ; ସେହିପରି ତଳ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକର ନୂଆ ରୂପ କ'ଣ, ହେବ ତା' ପାଖରେ ଲେଖିବା ।

ସରଳ...

ଲୋକପ୍ରିୟ..

ସୁନ୍ଦର...

ଜଟିଳ..

୬. 'ସରୋଜିନୀ' ଜଣେ ଝିଅର ନାମକୁ ବୁଝାଉଛି । 'ଭାରତ' ଏକ ଦେଶର ନାମକୁ ବୁଝାଉଛି । ସେହିପରି ଆଉ ପାଞ୍ଚଗୋଟି ନାମ ଏ ପାଠରୁ ଖୋଜି ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା କୋଠରୀମାନଙ୍କରେ ଲେଖିବା ।

୭. ଯୋଡ଼ା ଶବ୍ଦର ଗୋଟିଏ ଭାଗ ପ୍ରଜାପତିର ଗୋଟିଏ ଡେଣାରେ, ଆଉ ଭାଗଟି ଅନ୍ୟ ଡେଣାରେ ରହିଛି । ଆସ, ଯେଉଁ ଭାଗ ସହିତ ଯେଉଁ ଭାଗର ସମ୍ପର୍କ ଅଛି ତାକୁ ବାଛି କୋଠରୀ ଭିତରେ ଲେଖିବା ।

୮. ବନାନ ଠିକ୍ ଥିବା ଶବ୍ଦଟିକୁ ତଳ କୋଠରୀରେ ଲେଖିବା ।

ସାହାର୍ଯ୍ୟ	ଅଧିବେଶନ	ପ୍ରଶଂସା	ସରୋଜାନି
ସାହାଯ୍ୟ	ଅଧିବେସନ	ପ୍ରସଂଶା	ସରୋଜିନୀ

୯. ନିମ୍ନ ଉତ୍ତରଗୁଡ଼ିକ ପାଇବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନ ତିଆରି କରିବା ।

(କ) ସରୋଜିନୀଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମ ଅଘୋରନାଥ ଚଟ୍ଟୋପାଧ୍ୟାୟ ।

....

(ଖ) ଝିଅଟି ଅଙ୍କ ନ କଷି ଲେଖିପକାଇଲା ଗୋଟିଏ କବିତା ।

....

(ଗ) କବିତାଟି ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ଲେଖା ହୋଇଥିଲା ।

....

(ଘ) ୧୯୧୪ ମସିହାରେ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ସରୋଜିନୀ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଭେଟିଲେ ।

....

(ଙ) ଭାରତ ସ୍ୱାଧୀନ ହେଲା ପରେ ସେ ଉତ୍ତରପ୍ରଦେଶର ରାଜ୍ୟପାଳ ହେଲେ ।

....

୧୦. 'ଗଲେ'କୁ ଯେପରି 'ଗମନ କଲେ' ବୋଲି ଲେଖାଯାଇ ପାରୁଛି, ସେହିପରି ନିମ୍ନରେ ଥିବା ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ଲେଖିବା ।

ଦେଖିଲେ ....

ଶୋଇଲେ ....

ଶୁଣିଲେ ....

କାଟିଲେ ....

୧୧. ମୁଁ ଗଲି । ତୁମେ ଗଲ । ସେ ଗଲା ।

ସେହିପରି କ'ଣ ହେବ

ମୁଁ ଖାଇଲି । ତୁମେ .... । ସେ ....।

ମୁଁ ବସିଲି । ତୁମେ .... । ସେ ....।

ମୁଁ ଲେଖିଲି । ତୁମେ .... । ସେ ....।

ତୁମପାଇଁ କାମ

- ସରୋଜିନୀଙ୍କର ଯେପରି ପିଲାଦିନୁ କବିତା ଲେଖିବା ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ଥିଲା, ତୁମର ସେହିପରି କେଉଁକେଉଁ ବିଷୟରେ ବିଶେଷ ଆଗ୍ରହ ଅଛି ଲେଖ ।
- ଗାଈ, କିମ୍ବା ଚଢେଇ କିମ୍ବା ଫୁଲ ବିଷୟରେ ଗୋଟିଏ କବିତା ଲେଖ ।
- ସରୋଜିନୀ ନାଇଡୁଙ୍କ ବିଷୟରେ ୫ଧାଡ଼ିରେ ଲେଖିବା ।